

Magyar Tudomány 181(2020)10, 1332–1344

DOI: 10.1556/2065.181.2020.10.6

HAZAI EGYETEMEK A NEMZETKÖZI RANGSOROKBAN

HUNGARIAN UNIVERSITIES IN INTERNATIONAL RANKINGS

Telcs András¹, Csányi Vivien Valéria², Kosztyán Zsolt Tibor³, Banász Zsuzsanna⁴

¹az MTA doktora, kutatócsoport vezető, MTA–PE Budapest Rangsor Kutatócsoport, Veszprém; egyetemi tanár, Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Intézeti Tanszék, Veszprém; tudományos tanácsadó MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, Budapest
telcs.andras@gtk.uni-pannon.hu

²PhD-hallgató, Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Intézeti Tanszék, Veszprém;
tudományos segédmunkatárs, MTA–PE Budapest Rangsor Kutatócsoport, Veszprém
csanyi.vivien@gtk.uni-pannon.hu

³ PhD, habil. intézeti tanszékvezető egyetemi tanár, Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Intézeti Tanszék, Veszprém;
tudományos főmunkatárs, MTA–PE Budapest Rangsor Kutatócsoport, Veszprém; ösztöndíjas kutató iASK, Kőszeg
kosztyan.zsolt@gtk.uni-pannon.hu

⁴ PhD, egyetemi docens, Pannon Egyetem Kvantitatív Módszerek Intézeti Tanszék, Veszprém;
tudományos munkatárs, MTA–PE Budapest Rangsor Kutatócsoport, Veszprém
banasz.zsuzsanna@gtk.uni-pannon.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyar felsőoktatás, amióta nemzetközi intézményi rangsorok léteznek, mindig igyekezett utolérni az élbolyt, ugyanakkor ezen próbálkozások eddig kevés sikerrel jártak. Az, hogy a vágyott előrelépés hogyan érhető el, már számos kutatót, oktatáspolitikust elgondolkodtatott. Mi most kizárólag olyan tényezőket veszünk számba, amelyek a rangsorok meghatározói.

ABSTRACT

Since international university rankings exist, Hungarian higher education has always been trying to catch up with the leaderboard but at the same time, these attempts remained unsuccessful. Many researchers may have already pondered the reasons. In our study only those factors are taken into account which are the key indicators of the rankings and for which quantifiable data are available.

Kulcsszavak: egyetemi rangsorok, oktatás, kutatás, nemzetköziesség, finanszírozás

Keywords: university ranking, teaching, research, internationality, financing

BEVEZETÉS

A felsőoktatási intézményeknek a társadalom, az irányító szervek általi megítélését egyre inkább befolyásolja azok nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyezése. Bármennyire is sokat kritizált (Olcay–Bulu, 2017) rangsorokról van szó, a jelenlegi körülmények között – a körjük épített marketing (Fábri, 2020) miatt – az intézmények presztízsét mindenképpen emeli e rangsorokban történő lényeges előrelépés, illetve az, ha az intézmény egy rangsor első 500, 200, 100 stb. helyezettje közé kerül. Az egyetemi stratégia eredményességének egyik kulcsmutatója lehet a nemzetközi egyetemi rangsorokban elfoglalt helyezés.

A kutatás célja annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy a magyar felsőoktatási intézmények hogyan (mely rangsorképző indikátorok fejlesztésével) juthatnának közelebb a rangsorokban a világ legjobb 100 vagy 200 intézményéhez. A kutatás tárgyát a magyar felsőoktatási intézmények képezik.

FELSŐOKTATÁSI RANGSOROK KIALAKULÁSA, KRITIKÁI, FAJTÁI

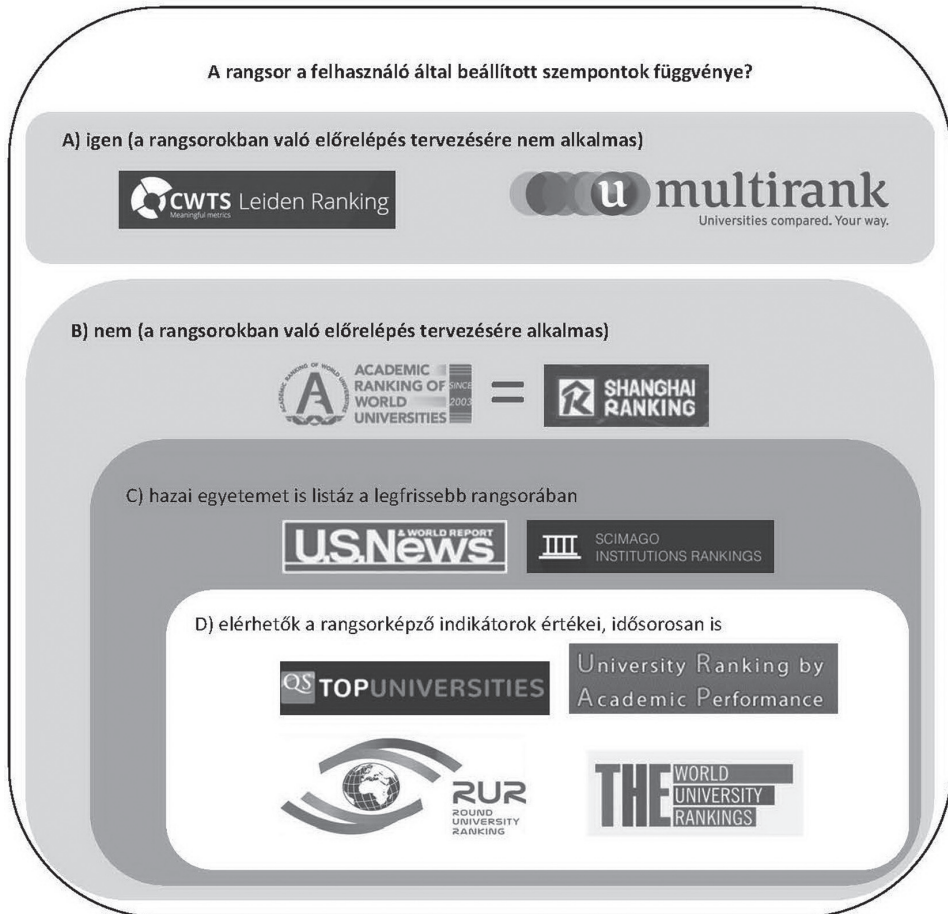
Az első felsőoktatási rangsort 1983-ban hozta nyilvánosságra a *U.S. News and World Report*. Ez a lista nemzeti (USA) szintű volt. Világszinten az első rangsor csak 2003-ban jelent meg, a Shanghai Jiao Tong University gondozásában, majd 2004-ben a *Times Higher Education* (THE) rangsora. Azóta számos felsőoktatási rangsor látott napvilágot, amelyeknek az eredeti fő célja az volt, hogy segítse a hallgatókat a számukra megfelelő felsőoktatási intézmény kiválasztásában (Lukman et al., 2010; Shin, 2011; lásd még Mihályi, 2020; Fábri, 2020).

Sokféle rangsor található a felsőoktatásra vonatkozóan: területi lefedettségük alapján nemzeti, globális, illetve regionális rangsorok is léteznek, a vizsgálat tárgya alapján intézményeket rangsorolók, illetve olyanok, amelyek országokat listáznak, azok felsőoktatási rendszerének egésze alapján (Kosztyán et al., 2019, 1. táblázat; Csóka et al., 2019). Mindegyiken belül vannak tematikus, tudományterületekre fókuszáló rangsorok is. A továbbiakban csak a nemzetközi (globális vagy regionális), az intézményeket (és nem az országokat) listázó és nem tematikus rangsorokra fókuszálunk.

HAZAI INTÉZMÉNYEK A NEMZETKÖZI RANGSOROKBAN

A nemzetközi rangsorokat aszerint is csoportosíthatjuk, hogy mennyire alkalmasak a hazai intézmények számára az adott rangsorban való előrelépés tervezésére.

Az *1. ábra* első lépésben aszerint csoportosítja a feltüntetett nemzetközi intézményi rangsorokat, hogy a rangsor a felhasználó által beállított szempon-

1. ábra. Felsőoktatási rangsorok csoportosítása

(A rangsorok adatai /URL1–9/ alapján a szerzők saját szerkesztése)

tok függvénye-e. Ez alapján beszélhetünk „nem fix” (*1. ábra A* része) és „fix” (*1. ábra B* része) rangsorokról. Utóbbi alkalmasabb az intézmények számára az adott rangsorban való előrelépés tervezésére, mivel a „nem fix” rangsorok csak akkor válnak láthatóvá, ha előzetesen a felhasználó megadta a számára fontos szempontokat. Ilyen a felhasználó preferenciái alapján változó sorrendű listát eredményező Leiden-rangsor, amely csak a kimagasló mennyiségű és minőségű publikációval rendelkező intézményeket tartalmazza, valamint az U-Multirank, melyek az *1. ábra A* részén láthatók.

A „fix” (nem a felhasználó preferenciáin alapuló) rangsorok (*1. ábra B* része) tovább bonthatók aszerint, hogy a legutóbb publikált rangsoruk tartalmazott-e hazai egyetemet, továbbá elérhetők-e a rangsorképző indikátorok értékei.

1. táblázat. Magyar intézmények a nemzetközi rangsorokban

Rangsor	ARWU (Sanghaj)	U.S. News			Scimago	QS		THE		RUR	URAP
		Mo.	Eu.	Világ		globális	regionális (EF)	globális	regionális (EF)		
év	2003–2018	2018			2009–2019	2015–20	2016–2019	2014–2019	2010–2019	2010–2019	2010–2019
n =	top 500 (kb. 1200-ból)	7	499	1250	2208–3471	863–1002	240–305	400–1258	100–442	567–930	250–2500
SE		3.	294.	663.	503–639.			401–600.	55–67.	328–430.	478–644.
DE	–	2.	283.	634.	507–697.	601–700.	29–35.	601–1000.	60–250.	539–590.	522–708.
SZTE	201–501.	4.	314.	729.	502–606.	470–600.	13–27.	601–800.	93–162.	412–531.	499–705.
ELTE	301–502.	1.	220.	489.	550–647.	601–750.	16–30.	601–800.	119–131.		499–651.
BCE					652–822.	701–1000.	41–48.	801–1001+	251–350.	479–679.	1723–2105.
PTE	–	6.	400.	995.	576–742.	650–701+	53–63.	601–800.	122–141.		794–987.
BME	404–502.	5.	367.	894.	505–633.	701–1000.	22–32.	601–1000.	149–300.		665–800.
CEU	–				622–755.			301–350.	16.	199–448.	1622–1848.
PE					607–758.						1298–1582.
SZIE		–	–	–	627–790.						1369–1601.

1. táblázat folytatása

Rangsor	ARWU (Sanghaj)	U.S. News			Scimago	QS		THE		RUR	URAP
		Mo.	Fu.	Világ		globális	regionális (EECA)	globális	regionális (EE)		
év	2003–2018	2018			2009–2019	2015–20	2016–2019	2014–2019	2010–2019	2010–2019	2010–2019
n =	top 500 (kb. 1200-ból)	7	499	1250	2208–3471	863–1002	240–305	400–1258	100–442	567–930	250–2500
ME					648–809.						1976–2462.
ÓE					632–751.						2330–2383.
NYME											1986.
PPKE					610–734.						
SZE					796.						

Intézmények rövidítése a táblázatbeli felsorolás sorrendjében: SE: Semmelweis Egyetem, DE: Debreceni Egyetem, SZTE: Szegedi Tudományegyetem, ELTE: Eötvös Loránd Tudományegyetem, BCE: Budapesti Corvinus Egyetem, PTE: Pécsi Tudományegyetem, BME: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, CEU: Közép-európai Egyetem, PE: Pannon Egyetem, SZIE: Szent István Egyetem, ME: Miskolci Egyetem, ÓE: Óbudai Egyetem, NYME: Nyugat-magyarországi Egyetem, PPKÉ: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, SZE: Széchenyi István Egyetem

A fejlécben lévő rövidítések: n: az adott rangsorban rangsorolt intézmények száma (az évente bővülő lista miatt láthatók intervallumok), ARWU: Academic Ranking of World Universities, másként Sanghaj-rangsor, U.S. News, QS: Quacquarelli Symonds, THE: Times Higher Education, RUR: Round University Ranking, URAP: University Ranking by Academic Performance, EECA: feltörekvő európai és közép-ázsiai országok (EECA: Emerging Europe and Central Asia), EE: feltörekvő gazdaságok (EE: Emerging Economies)

Egyéb jelölés: -: az adott rangsor nyilvántartja az adott egyetemet, de nem rangsorolta

(A rangsorok adatai /URL3–11/ alapján saját szerkesztés)

Az *1. táblázat* összefoglalja, hogy az *1. ábra B* részére került nemzetközi rangsorokban mely hazai egyetemek szerepeltek, és milyen helyezéssel. A táblázat fejlécében látható évszámok azt jelölik, hogy az adott rangsor mely évekre készült, illetve mely évi adataik érhetők el számunkra. Az „n” sorban látható, hogy hány intézményt rangsoroltak. Mivel az évek során egyre több intézmény kerül be a rangsorokba, ezért láthatók itt intervallumok. Nem minden hazai intézmény szerepelt minden év rangsorában.

A QS és a THE esetén nemcsak a globális rangsorukat vesszük figyelembe, hanem a regionálisakat is. A QS-nél a feltörekvő európai és közép-ázsiai országokra (EECA: Emerging Europe and Central Asia) vonatkozót (URL10), a THE-nél a feltörekvő gazdaságok (EE: Emerging Economies) intézményeit érintőt (URL11).

A magyar intézményekről – bár az *1. táblázatban* ez nem látható – tipikusan az állapítható meg, hogy 2017-től kezdődően a legtöbb rangsorban a helyezésük csökkenő trendet mutat. Annak oka, hogy nem szerepel több magyar intézmény például a Sanghaj-rangsorban vagy a U.S. News listájában, az lehet, hogy nem teljesítik a rangsorba való bekerülési feltételeket. A QS, THE, RUR rangsorából amiatt is hiányozhat magyar intézmény, mert nincs benn a kérdőíves reputáció-felmérésekben, amelyek figyelembevételével állítják össze a rangsoraikat. Ezt azonban lehetne kezdeményezni, az egyes rangsorok honlapján keresztül vagy a rangsorkészítőkkel való kapcsolatfelvétel útján. Például a QS-nél az intézmények ajánlásokat tehetnek arra vonatkozóan, hogy mely intézményekkel, illetve mely munkáltatókkal töltsék ki a reputációfelméréseket.

A rangsorokban való előrelépés tervezésére a legalkalmasabbak az *1. ábra D* részében feltüntetett rangsorok, mivel ezekben a rangsorképző indikátorok értékei is hozzáférhetők idősorosan. Ezek a QS, THE, RUR, URAP.

A *2. táblázat* összefoglalja a hazai intézmények jelenlegi helyezését ebben a 4 rangsorban: az „a” oszlopokban a magyarországi helyezését, a „b” oszlopokban a globális listabeli helyezését, míg a „c” oszlopban a globális ligabeli besorolását. Utóbbi, ligabeli besorolást csak a RUR és az URAP készíti. A RUR az 1–100. helyezést nevezi gyémántligának, a 101–200. helyezést aranynak, a 201–300. helyen lévőköt ezüstnek, a 301–400. helyezetteket bronznak, a 401–500. intézményeket réznek, és az 501. helyezéstől világligáról beszél. Az URAP besorolásai a legjobbaktól kezdve: A++, A+, A, B++, B+, B, B–.

A hazai intézményeknek a nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyezéséről a következőkben áttérünk a rangsorok által használt indikátorok összefoglalására.

TIPIKUS RANGSORKÉPZŐ INDIKÁTOROK

Az összes bemutatott rangsorban felhasznált mutatószámok tipikusan négy kategóriába sorolhatók: oktatás, kutatás, nemzetköziesség és finanszírozás.

2. táblázat. A hazai intézmények helyezései a legfrissebb rangsorokban

	Globális rangsorok						Regionális rangsorok					
	QS	THE	RUR	URAP	QS EECA	THE EE						
	2020	2019	2019	2018–2019	2019	2019						
	A rangsor nevében szereplő év											
	Rangsorolt intézmények száma (n)											
1002	1258		930	2500	305	442						
6	7	4	11	6	7	7						
Helyezés												
	a	b	a	b	a	b	c	a	b	a	b	
ELTE	3. 651–700.	2. 601–800.			1. 621.	B++	B++	1.	20.	2.	119.	
SE		1. 401–500.	1. 329.	bronz	2. 639.	B++	B++	1.		1.	67.	
SZTE	1. 501–510.	2. 601–800.	3. 531.	világ	3. 667.	B++	B++	2.	26.	4.	162.	
DE	2. 601–650.	5. 801–1000.	4. 539.	világ	4. 708.	B++	B++	4.	30.	5.	201–250.	
BME	5. 801–1000.	5. 801–1000.			5. 800.	B++	B++	3.	29.	6.	251–300.	
PTE	3. 651–700.	2. 601–800.			6. 941.	B++	B++	6.	53.	3.	141.	
PE					7. 1582.	B	B					
SzE					8. 1601.	B	B					
CEU			2. 350.	bronz	9. 1674.	B	B					
BCE	5. 801–1000.	7. 1001+			10. 2105.	B	B	5.	48.	7.	301–350.	
ÓE					11. 2330.	B–	B–					

Intézmények rövidítése a táblázatbeli felsorolás sorrendjében: ELTE: Eötvös Loránd Tudományegyetem, SE: Semmelweis Egyetem, SzTE: Szegedi Tudományegyetem, DE: Debreceni Egyetem, BME: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, PTE: Pécsi Tudományegyetem, PE: Pannon Egyetem, SzE: Széchenyi Istváni Egyetem, CEU: Közép-európai Egyetem, BCE: Budapesti Corvinus Egyetem, ÓE: Óbudai Egyetem

A fejlecében lévő rövidítések: QS: Quacquarelli Symonds, THE: Times Higher Education, RUR: Round University Ranking, URAP: University Ranking by Academic Performance, EECA: feltörekvő európai és közép-ázsiai országok (EECA: Emerging Europe and Central Asia), EE: feltörekvő gazdaságok (EE: Emerging Economies), a: helyezés a magyar intézményeken belül, b: helyezés a teljes rangsorban, c: a teljes rangsorbeli helyezés (b oszlop) alapján az intézmény ligabeli besorolása

(A rangsorok adatai /URL6–11/ alapján saját szerkesztés)

Az **oktatás** kategóriába soroltuk azokat az indikátorokat, amelyek az oktatók és a különböző szinten részt vevő vagy végzett hallgatók létszámainak különböző módokon képzett hányadosai. Ide soroljuk a reputációfelméréseket is, amelyek az egyetem hírnevéről próbálnak meg információt gyűjteni például más egyetemek oktatóitól vagy a munkáltatóktól.

A **kutatás** kategóriába soroljuk a publikációkkal és idézetekkel kapcsolatos mérőszámokat.

A **nemzetköziesség** kategóriában egyrészt a nemzetközi oktatók, illetve hallgatók arányát soroltuk, amelyet vagy a hazai oktatók, illetve hallgatók számához képest számítanak, vagy a teljes oktatói, illetve hallgatói létszámhoz képest. Másrészt – bár részben átfed az előző, kutatás kategóriával – ebbe a kategóriájába soroljuk a nemzetközi társszerzőségben készült publikációkkal kapcsolatos mutatókat.

A **finanszírozás** kategóriába olyan változókat sorolunk, amelyek a jövedelemmel kapcsolatosak (akár abszolút nagyságban, akár egy oktatóra vagy hallgatóra, vagy a publikációk számára vetítve): az intézmények összes jövedelme ebből a kutatásból, illetve iparból származó jövedelem.

A legutóbb bemutatott négy rangsor közül (QS, THE, RUR, URAP, amelyeknél a rangsorkepző indikátorok értékei idősorosan is elérhetők) mindegyikben szerepelnek mutatók, amelyek a kutatást és a nemzetköziességet mérik (az URAP-ban csak ilyeneket használnak fel). A QS ezeken felül még oktatással kapcsolatos indikátorokat is figyelembe vesz, a THE és a RUR pedig mind a négy indikátorkategóriát használja, azaz a finanszírozás kérdésével is foglalkozik.

A továbbiakban terjedelmi okok miatt csak a THE legfrissebb rangsorának részleteit mutatjuk be.¹

HAZAI INTÉZMÉNYEK A THE RANGSORÁNAK 1., 100., 200. HELYEZETTJÉHEZ KÉPEST

A THE végső rangsorát öt kategória határozza meg, amelyeken belül tizenhárom mutató található, az alábbiakban feltüntetett súlyokkal (URL12):

I. 30% Oktatás (a tanulói környezet)

- 15% Hírnévfelmérés
- 4,5% Oktatók/hallgatók
- 2,25% PhD-/alapszakos hallgatók
- 6% PhD-végzettek/oktatók
- 2,25% Intézményi jövedelem/oktatók

¹ Előkészületben van egy cikkünk, amely a további rangsorokat is elemzi.

II. 30% Kutatás (mennyiség, jövedelem, hírnév)

- 18% Hírnévfelmérés
- 6% Kutatásból származó jövedelem/oktatók
- 6% Kutatási termelékenység (az *Elsevier's Scopus*-ból a publikációk/oktatók arány)

III. 30% Idézetek (a kutatás hatása)

- 30% Idézetek (az *Elsevier's Scopus*-ban lévő 2013–2017 közti publikációkra 2013–2018-ban kapott hivatkozások)

IV. 7,5% Nemzetközi kitekintés (oktatók, hallgatók, kutatás)

- 2,5% Nemzetközi hallgatók aránya
- 2,5% Nemzetközi oktatók aránya
- 2,5% Nemzetközi együttműködés (nemzetközi társszerzőségben készült publikációk/összes publikáció)

V. 2,5% Iparból származó jövedelem (tudástranszfer)

- 2,5% Iparból származó jövedelem/oktatók

A felsorolt öt THE-kategória nem teljesen fedi át az általunk használt kategóriákat, például az intézmény jövedelmét az oktatáshoz sorolják. Ez amiatt fontos, mert a THE csak az öt fő indikátorcsoport pontértékét publikálja, ezek részleteit nem.

A hazai intézményeket a THE legfrissebb (2019-es) rangsorának 1., 100. és 200. helyezettjéhez hasonlítjuk. Az 1. helyezett a University of Oxford (UK) volt. Mivel a 200. helyezés után csak intervallumokban közlik a rangsorszámokat (például 201–250.), és a holtversenyek miatt nem volt pont 200. intézmény, ezért a 200. helyett a 199. legjobb intézményt figyeljük. Ez az orosz Lomonosov Moscow State University. Hasonlóan 100. helyezett sem volt, helyette két intézmény állt holtversenyben a 99. helyen, és egy 101. helyezés. A 99. helyen álló két intézmény átlagát tekintjük a 100. helynek: a Dartmouth College (US) és a finn University of Helsinki *score* értékeinek átlagát.

A 3. táblázat tartalmazza a hazai intézmények helyezését, összesített pontszámát (az 1. helyezett esetén ez 96 volt, a 100. helyezettinél 62,4, a 200. helyezettinél 53,1) és a THE öt indikátorcsoportjának súlyát, valamint azt, hogy az egyes hazai intézményeink pontszáma (*score* értéke) hány százaléka volt a rangsor 1., 100. és 200. helyezettjének.

3. táblázat. A hazai intézmények alindikátorai a THE legfrissebb (2019) rangsorában, az 1., 100. és 200. helyezetthez képest

Helyezés	Intézmények	Összesített pontszám	Oktatás	Kutatás	Idézetek	ip. jöv.	nk.
			súly				
			30%	30%	30%	2,50%	7,50%
401–500.	SE	37,1–41,6	26%	12%	67%	54%	81%
			46%	25%	72%	91%	165%
			31%	20%	410%	40%	122%
601–800.	ELTE	26,0–33,4	22%	18%	45%	53%	55%
			38%	38%	49%	90%	112%
			26%	31%	275%	40%	83%
601–800.	PTE	26,0–33,4	20%	17%	38%	58%	57%
			36%	35%	41%	99%	117%
			24%	28%	232%	44%	87%
601–800.	SzTE	26,0–33,4	22%	11%	42%	56%	55%
			37%	23%	45%	95%	111%
			25%	19%	254%	42%	82%
801–1000.	BME	19,0–25,9	16%	14%	27%	66%	35%
			29%	29%	29%	112%	72%
			19%	24%	164%	49%	53%
801–1000.	DE	19,0–25,9	21%	8%	25%	62%	54%
			36%	17%	27%	106%	109%
			25%	14%	151%	47%	81%
1001.+	BCE	9,8–18,9	17%	11%	20%	51%	44%
			29%	23%	22%	87%	91%
			20%	19%	125%	38%	67%
Leíró statisztikák							
Az 1. helyezetthez képest		min.	16%	8%	20%	51%	35%
		max.	26%	18%	67%	66%	81%
		átlag	21%	13%	38%	57%	54%
A „100.” helyezetthez képest		min.	29%	17%	22%	87%	72%
		max.	46%	38%	72%	112%	165%
		átlag	36%	27%	41%	97%	111%
A „200.” helyezetthez képest		min.	19%	14%	125%	38%	53%
		max.	31%	31%	410%	49%	122%
		átlag	24%	22%	230%	43%	82%

Intézmények rövidítése a táblázatbeli felsorolás sorrendjében: SE: Semmelweis Egyetem,

ELTE: Eötvös Loránd Tudományegyetem, PTE: Pécsi Tudományegyetem, SzTE: Szegedi

Tudományegyetem, BME: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, DE: Debreceni Egyetem, BCE: Budapesti Corvinus Egyetem

Rövidítések a fejlécben: ip. jöv.: iparból származó jövedelem, nk.: nemzetközi együttműködés (A THE adatai /URL9/ alapján saját szerkesztés)

Az oktatás és a kutatás terén minden intézményünk rosszabbul teljesített, mint a viszonyítás alapját képező intézmények, viszont van olyan intézményünk, amely jobban teljesített az idézetek, az iparból származó jövedelem vagy a nemzetközi társszerzőségben készült publikációk terén, mint a 100. vagy 200. helyezett. Az idézetek terén mind a hét hazai intézményünk jobban teljesített, mint a 200. helyezett. Az iparból származó jövedelem terén a BME és a Debreceni Egyetem pontszáma több volt, mint a 100. helyezett intézményeké. Azonban ez az indikátor csak 2,5%-ban számít a végső pontszámába. A nemzetközi társszerzőségben készült publikációk terén a magyar intézmények többsége szintén jobban teljesít, mint a 100. vagy 200. helyezett. Viszont ez az indikátor is csak viszonylag kis súllyal számít (7,5%-kal) a végső rangsor megállapításakor.

A 3. táblázat végén lévő leíró statisztikák alapján is az állapítható meg, hogy a THE indikátorcsoportjai közül leginkább a nagy súllyal (30%-kal) számító oktatás és kutatás területén vannak elmaradva a hazai egyetemek. A helyezés megítélését árnyalja, hogy a hírnév is jelentős szerepet kap a rangsor kialakításában, amelyben nyilván a magyar egyetemek hátrányban vannak.

ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

Dolgozatunkban tömör áttekintést adtunk arról, hol helyezkednek el a magyar egyetemek a nemzetközi rangsorokban, és azok egyes mutatói hogyan befolyásolják ezeket a helyezéseket. Az 1. táblázatban bemutattuk, hogy jelenleg mely hazai intézményeket tartalmazzák a különböző rangsorok. Amelyik hazai intézmény nem szerepel valamelyik rangsorban, annak az első lépés az adott rangsorba való bekerülési kritériumok teljesítése, illetve a hírnévfelmérésekhez való csatlakozással kapcsolatos teendők elintézése.

Amennyiben a rangsorban már szereplő intézmények javítani kívánnak a jelenlegi (2. táblázatban látható) helyezésükön, háromféle stratégiát követhetnek: vagy azokat a rangsorképző indikátoraikat fejlesztik, amelyben amúgy is jók, vagy azokat, amelyek nagy súllyal számítanak a rangsorba, vagy azokat, amelyekben a leginkább elmaradtak. Az utolsó két választási lehetőség általában átfedi egymást, azaz a hazai intézmények tipikusan a nagy súllyal számító indikátorokban a legkevésbé jók.

Jelen tanulmányban – terjedelmi korlátok miatt – csak a THE globális rangsorrán keresztül tudtuk bemutatni azt, hogy a hazai egyetemek leginkább az oktatás és kutatás terén vannak lemaradva a rangsor 1., 100., illetve 200. helyezéséhez képest. E két kategórián belül az egyetem hírnévfelméréseiben való javítás lehet az egyik meghatározó tényező.

Jelen kutatás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból, az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt keretében jött létre.

A kutatást részben támogatta az MTA–FWO kutatói mobilitási együttműködés keretében létrejött „Analysis of Scientific Performance of Universities” projekt.

IRODALOM

- Bengoetxea, E. – Buela-Casal, G. (2013): The New Multidimensional and User-driven Higher Education Ranking Concept of the European Union. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 13, 1, 67–73. DOI: 10.1016/S1697-2600(13)70009-7, <https://bit.ly/3gli0Ly>
- Billaut, J.-C. – Bouyssou, D. – Vincke, P. (2010): Should You Believe in the Shanghai Ranking? *Scientometrics*, 84, 1, 237–263. DOI: 10.1007/s11192-009-0115-x, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11192-009-0115-x>
- Csóka I. – Neszveda G. – Sebestyén G. (2019): Tudományos teljesítmény mérése a magyar felsőoktatás gazdasági képzéseiben. *Közgazdasági Szemle*, 66, 751–770. DOI: 10.18414/KSZ.2019.7-8.751, <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/4211/>
- Daraio, C. – Bonaccorsi, A. (2017): Beyond University Rankings? Generating New Indicators on Universities by Linking Data in Open Platforms. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68, 2, 508–529. DOI: 10.1002/asi.23679, <https://bit.ly/3fCKHbf>
- Fábrí Gy. (2020): Van-e kiút a rangsorok hamis bővületéből? *Magyar Tudomány*, 181, 10, 1309–1317. DOI: 10.1556/2065.181.2020.10.4
- Guarino, C. – Ridgeway, G. – Chun, M. et al. (2005): Latent Variable Analysis: A New Approach to University Ranking. *Higher Education in Europe*, 30, 2, 147–165. DOI: 10.1080/03797720500260033, https://www.researchgate.net/publication/248961367_Latent_Variable_Analysis_A_New_Approach_to_University_Ranking1
- Kosztján Zs. T. – Banász Zs. – Csányi V. V. et al. (2019): Felsőoktatási ligák, parciális rangsorok képzése biklaszterezési eljárásokkal. *Közgazdasági Szemle*, LXVI, szeptember, 905–931. <http://www.kszemle.hu/tartalom/letoltes.php?id=1861>
- Lukman, R. – Krajnc, D. – Glavič, P. (2010): University Ranking Using Research, Educational and Environmental Indicators. *Journal of Cleaner Production*, 18, 619–628. DOI: 10.1016/j.jclepro.2009.09.015, https://www.researchgate.net/publication/223739920_University_ranking_using_research_educational_and_environmental_indicators
- Marginson, S. – van der Wende, M. (2007): To Rank or to Be Ranked: The Impact of Global Rankings in Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 11, 3–4, 306–329. DOI: 10.1177/1028315307303544
- Mihályi, P. (2020): Hol tart a világ az egyetemi rangsorokról való gondolkodásban? *Magyar Tudomány*, 181, 10, 1298–1308. DOI: 10.1556/2065.181.2020.10.3
- Olcay, G. A. – Bulu, M. (2017): Is Measuring the Knowledge Creation of Universities Possible? A Review of University Rankings. *Technological Forecasting and Social Change*, 123 (Supplement C), 153–160. DOI: 10.1016/j.techfore.2016.03.029, <https://bit.ly/3iqQPFg>
- Saisana, M. – d’Hombres, B. – Saltelli, A. (2011): Rickety Numbers: Volatility of University Rankings and Policy Implications. *Research Policy*, 40, 1, 165–177. DOI: 10.1016/j.respol.

- 2010.09.003, https://www.researchgate.net/publication/227348253_Rickety_numbers_Volatility_of_university_rankings_and_policy_implications
- Shin, J. (2011): Organizational Effectiveness and University Rankings. In: Shin, J. C. – Toutkoushian, R. K. – Teichler, U. (eds.): *University Rankings: Theoretical Basis, Methodology and Impacts on Global Higher Education*. Dordrecht: Springer Netherlands, 19–34. DOI: 10.1007/978-94-007-1116-7_2, https://www.researchgate.net/publication/227026748_Organizational_Effectiveness_and_University_Rankings
- URL1: CWTS Leiden Ranking: <https://www.leidenranking.com/> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL2: U-Multirank: <https://www.umultirank.org/> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL3: ARWU (Sanghaj Ranking): <http://www.shanghairanking.com/> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL4: U.S. News: <https://www.usnews.com/education/best-global-universities> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL5: Scimago: <https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL6: QS: <https://www.topuniversities.com/> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL7: URAP: <http://www.urapcenter.org/> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL8: RUR: <http://roundranking.com/> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL9: THE: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL10: QS EECA: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/eeca-rankings/2019> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL11: THE EE: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2019/emerging-economies-university-rankings> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL12: THE módszertani információk: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/methodology-world-university-rankings-2019> (Letöltés: 2019. augusztus 06.)
- URL13: RUR módszertani információk: <http://roundranking.com/methodology/methodology.html> (Letöltés: 2019. augusztus 09.)